

Aan de leden**Datum**

30 mei 2022

Kenmerk

TISA/U202200406

Lbr. 22/031

Telefoonnummer

070 373 8393

Bijlage(n)

-

Onderwerp

Opvang asielzoekers

Geachte leden van college en gemeenteraad,

De opvang van vluchtelingen is een belangrijke taak van de rijksoverheid. De taak om opvang te verzorgen voor asielzoekers ligt bij het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA). De locaties voor deze opvang worden voor een aanzienlijk deel door gemeenten geleverd, en worden tot op heden in overleg met gemeenten in gebruik genomen. Daarnaast hebben gemeenten een wettelijke taak om statushouders (of vergunninghouders) te huisvesten.

De afgelopen weken zien we dat er weer een groot tekort aan opvangplekken is. Dit leidt tot opvang van asielzoekers in noodopvang, wat om meerdere redenen onwenselijk is, maar vooral vanuit humanitair oogpunt. Het kabinet heeft daarom in een [brief](#) aan de Tweede Kamer op 25 mei aangegeven maatregelen te treffen om dergelijke situaties in de toekomst te voorkomen met onder andere de inzet van een dwingend instrumentarium.

Voor op de zeer korte termijn worden oplossingen gezocht door de organisatie van 150 plekken crisisnoodopvang (CNO) per Veiligheidsregio.

In deze ledenbrief gaan we in op:

- De korte en middellange termijn oplossingen om tot meer rust en stabiliteit in de asielopvang te komen
- De mogelijke inzet van het dwingend instrumentarium vanuit het rijk richting gemeenten om de opvang van asielzoekers en de huisvesting van statushouders te realiseren
- De continuering van de Regeling financiële ondersteuning aanpak overlast gevende asielzoekers

- Het deelcongres rond de gemeentelijke opvang Oekraïne, asielopvang en flexibele huisvesting op het VNG jaarcongres in juni

Met de komst van grote aantallen ontheemden uit Oekraïne, heeft het kabinet zich genoodzaakt gezien de taak, waar het gaat om de opvang van Oekraïense ontheemden, deels bij gemeenten te beleggen. Over de opvang van Oekraïense ontheemden volgt in de week van 30 mei een afzonderlijke ledenbrief.

Inleiding

In de brief van 25 mei geeft het kabinet aan welke middelen worden ingezet om op zowel op kortere als op middellange en lange termijn een beter werkende asielketen te realiseren. Onderdeel daarvan is een meer dwingend instrumentarium. De VNG heeft begrip voor een aantal van deze stappen, gezien de grote urgentie, het tekort aan opvangplekken en de zorgen over de stabiliteit en goede opvang voor asielzoekers. Wij zijn echter van mening dat de invoering of het gebruik van dit instrumentarium met de nodige waarborgen omkleed moet zijn, zoals uitvoering van eerder gemaakte bestuurlijke afspraken in de [Uitvoeringsagenda Flexibilisering Asielketen](#), voldoende budget en menskracht bij het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) en een transparant afwegingskader.

In de huidige beeldvorming wordt vooral het gebrek aan (door gemeenten aangeboden) locaties als oorzaak van de crisis in de asielopvang gezien. Dat is een onjuist beeld; de VNG is van mening dat het op krapte gerichte beleid van het kabinet mede veroorzaker is van deze crisis. Hierdoor is kleinschaligere en flexibele opvang, een wens van veel gemeenten en onderdeel van de in 2020 bestuurlijk afgesproken flexibiliseringsagenda, nog niet van de grond gekomen en worden locaties bij een tijdelijke verlaging van de asielinstroom te snel gesloten. Daarnaast is er op veel plaatsen sprake van schaarste op de woningmarkt en geopolitieke ontwikkelingen. Ook bemoeilijkt de krappe arbeidsmarkt snel opschalen, door bijvoorbeeld (maar zeker niet alleen) het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (COA). Veel factoren bemoeilijken dus snelle veranderingen en zorgen steeds voor acute vraag naar opvanglocaties.

Alleen door als één overheid samen te werken kunnen we dit probleem, zowel voor de hele korte als middellange en lange termijn aanpakken. Naast het openen van nieuwe locaties is het onder meer noodzakelijk dat het kabinet stopt met het sluiten van locaties bij een tijdelijk lage instroom en durft te investeren in langdurige opvanglocaties die, bij een lage instroom, ingezet kunnen worden voor de opvang van andere aandachtsgroepen.

Voor de korte termijn roepen we alle gemeenten op om locaties voor een langere periode van tenminste enkele maanden beschikbaar te stellen, zodat asielzoekers een stabiele en veilige opvang kan worden geboden. Ook roepen we gemeenten op om zoveel mogelijk aan de taakstelling van de huisvesting statushouders te voldoen. Deze twee strategieën samen kunnen ruimte geven om de komende periode samen met het rijk en het COA echt werk te maken van een beter werkende asielketen. De bouwstenen voor een beter werkende keten zijn al beschreven in de [Uitvoeringsagenda Flexibilisering Asielketen](#). Met de realisatie hiervan zetten we onder meer in op opvanglocaties die passen bij de lokale schaal, de vier Gemeenschappelijke Vreemdelingenlocaties (waar er nu één is in Ter Apel) en flexibele huisvesting voor onder andere statushouders.

Korte termijn aanpak: crisisnoodopvang via de Veiligheidsregio's

In het Veiligheidsberaad van maandag 23 mei is afgesproken dat iedere Veiligheidsregio voor de komende weken (vanaf 1 juni) circa 150 plekken crisisnoodopvang beschikbaar stelt. Hiermee wordt op de korte termijn de nood in Ter Apel verminderd. Parallel daaraan wordt door het rijk en COA gewerkt aan een aantal grotere noodopvanglocaties waarmee voor de komende periode, tot circa een halfjaar, ruimte wordt gecreëerd om aan meer structurele oplossingen te werken.

Inzet van “dwingend instrumentarium”

In de brief van 25 mei van het kabinet worden de volgende onderdelen van de strategie besproken:

- *Huisvesting statushouders, waaronder verscherpt interbestuurlijk toezicht;*
Gemeenten hebben een taakstelling in het huisvesten van statushouders. Deze taakstelling wordt elk halfjaar vastgesteld. Mede door de coronacrisis hebben gemeenten in de eerste helft van 2021 een achterstand van ruim 3.500 statushouders opgelopen. De taakstelling over de tweede helft van 2021 hebben gemeenten gehaald. Ook over de eerste helft van 2022 lopen gemeenten, ondanks de moeilijke situatie op de woningmarkt, op schema. De in 2021 opgelopen achterstand is echter nog niet weggewerkt. In de brief beschrijft het kabinet diverse ondersteuningsinstrumenten die gemeenten kunnen benutten om tot een versnelling van de huisvesting te komen. De VNG roept gemeenten op deze instrumenten te gebruiken. Gemeenten kunnen ervaringen en vragen delen via het forum van de VNG of contact opnemen met de VNG [helpdesk asielopvang](#).
De Minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) heeft de colleges van Gedeputeerde Staten gevraagd om het interbestuurlijk toezicht op gemeenten met achterstanden te verscherpen en te versnellen met als doel hiermee de uitstroom van statushouders uit de asielzoekerscentra te bewerkstelligen. De VNG ziet dat interbestuurlijk toezicht ondersteunend kan zijn aan de realisatie van gezamenlijke prioriteiten, maar merkt op dat er in veel gemeenten sprake is van een tekort aan passende huisvesting waardoor een versnelling voor veel gemeenten niet of nauwelijks mogelijk is.
- *Implementatie Uitvoeringsagenda Flexibilisering Asielketen;*
De VNG ziet het als winst dat er nu serieus werk wordt gemaakt van de Uitvoeringsagenda. We hebben herhaaldelijk opgeroepen tot de instelling van een programma om de realisatie van de gezamenlijke koers te ondersteunen en zien dat dit nu duidelijk in de brief wordt toegezegd. Wij gaan hierover op korte termijn met het kabinet in gesprek.
- *Een mogelijke wettelijke taak voor gemeenten om opvanglocaties te leveren;*
Het kabinet gaat verkennen of de invoering van een wettelijke taak voor gemeenten, om opvanglocaties te leveren, mogelijk is met daarbij ook eventueel een aanwijzingsbevoegdheid vanuit het rijk richting achterblijvende gemeenten. Op korte termijn worden voorstellen hierover verwacht. Uiteraard gaat de VNG ook hierover met het kabinet in gesprek. Wij zijn terughoudend over nieuwe wettelijke taken op dit terrein en zullen de uitvoerbaarheid, uitlegbaarheid en betaalbaarheid nauwlettend bewaken.
- *De mogelijkheid om nu al dwingend instrumentarium op het terrein van Ruimtelijke Ordening (RO) in te zetten;*
In de brief wordt toegelicht welke mogelijkheden het rijk nu al ziet om in te grijpen om tot voldoende opvanglocaties te komen. Eén van deze mogelijkheden is om een pand dat al van

COA of het rijk is zonder toestemming van de gemeente in te zetten als opvanglocatie, mits het past in het bestemmingsplan en de benodigde vergunningen al zijn verleend. Er worden ook andere mogelijkheden beschreven, zoals het overnemen van de vergunningverlening, dan wel het vaststellen van een inpassingsplan ter wijziging van een bestemmings- of omgevingsplan door het rijk. Deze laatste twee mogelijkheden zijn complexer en het is minder zeker of dit tot het gewenste resultaat leidt.

De VNG ziet op zeer korte termijn, gezien de huidige opvangcrisis, de noodzaak om snel panden in gebruik te nemen dan wel open te houden voor opvang, maar ziet dit als noodgreep, en niet als structurele oplossing, omdat dit direct ingrijpt in de lokale democratie en mogelijk leidt tot verlies van acceptatie bij lokale bestuurders en de samenleving. Het kabinet geeft aan het dwingend instrumentarium zeer terughoudend in te willen zetten. Vóór de zomer komt het kabinet met een nadere uitwerking. De VNG gaat hierover namens gemeenten in nauw overleg met het rijk. Wij komen hier bij alle leden op terug zodra er meer duidelijk is.

Regeling financiële ondersteuning aanpak overlast gevende asielzoekers

Net als afgelopen jaar stelt het ministerie van JenV geld beschikbaar voor gemeenten om lokale maatregelen te treffen tegen overlast veroorzaakt door asielzoekers. Gemeenten kunnen met dit geld zelf kiezen voor een aanpak die het best past bij de betreffende problematiek.

Gemeenten kunnen van 1 juni tot 1 oktober 2022 een aanvraag indienen. Meer informatie over deze specifiek uitkering en de aanpak van overlast gevende asielzoekers is later deze week te vinden via: [Aanpak overlast gevende asielzoekers | Asielbeleid | Rijksoverheid.nl](#).

Extra deelsessie VNG Jaarcongres over de opvang van Oekraïense vluchtelingen, de crisis in de asielopvang en de versnelde realisatie van flexibele huisvesting

Gemeenten helpen uit alle macht het rijk met het realiseren van noodopvangplekken en het versneld huisvesten van statushouders om de asielcrisis het hoofd te bieden. Daarnaast zijn binnen drie maanden 50.000 opvangplekken voor vluchtelingen uit Oekraïne gerealiseerd. Tijdens een ingelaste deelsessie op het VNG jaarcongres bespreken we deze ontwikkelingen in de context van de wooncrisis en de beperkte gemeentelijke financiën. We bespreken mogelijke scenario's bij de opvang van Oekraïners en reguliere asielzoekers. Tevens bekijken we welke gevolgen dit alles heeft voor de integratie van statushouders en de leefbaarheid en het draagvlak in de buurten en wijken. Aanmelden voor het jaarcongres kan via de [congreswebsite](#).

Met vriendelijke groet,

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

L.K. Geluk
Algemeen directeur